

ปัญหาวิชันานิติเวชศาสตร์

พ.ต.อ. วัลย์ อาสนะเสน *

ปัญหา

ทราบว่ากฎหมายที่เกี่ยวกับแพทย์นั้นของไทยเราไม่มีกฎหมายที่ว่าด้วยเรื่อง “มาลแพรคิตส์” โดยเฉพาะ จึงขอเรียนถามดังนี้

1. ไทยเราใช้กฎหมายอะไรในเรื่อง “มาลแพรคิตส์”
2. การปฏิบัติอย่างไรจึงจะถือว่าเป็น “มาลแพรคิตส์”
3. ถ้าแพทย์กระทำ “มาลแพรคิตส์” จะมีการลงโทษอย่างไรบ้าง

โปรดกรุณายกตัวอย่างด้วย ขอขอบคุณ

คำตอบ

ขอทำความเข้าใจในเรื่องคำว่า “มาลแพรคิตส์” ในทางแพทย์เสียก่อน คำๆ นี้เมื่อพูดเป็นภาษาอังกฤษ แพทย์ทุกคนก็คงพอจะเข้าใจได้ว่าหมายถึงอย่างไร แม้จะไม่แจ่มแจ้งทีเดียว แต่ผู้ตอบใคร่ที่จะขอพูดเป็นภาษาไทย โดยสรุปเอาความหมายของคำนั้นมารวบรวมขึ้นเป็นคำภาษาไทย

ไทยว่า “กระทำผิดเวชปฏิบัติ” ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการที่จะอธิบายเกี่ยวโยง สัมพันธ์กับกฎหมาย และข้อบังคับของแพทยสภา ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

เป็นความจริงที่ไทยเราไม่มีกฎหมายทางแพทย์ที่เกี่ยวกับเรื่อง “มาลแพรคิตส์” โดยเฉพาะ แต่มีกฎหมายอื่นซึ่งสามารถควบคุมในเรื่องนี้ได้ ในความเห็นส่วนตัวของผู้ตอบเห็นว่าสภาพการณ์ของประเทศไทยขณะนี้ยังไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายบังคับเฉพาะในเรื่องการกระทำผิดเวชปฏิบัติ เพราะถ้าจะบัญญัติขึ้นใช้ จำเป็นจะต้องกำหนดรายละเอียดไว้ทั้งหมด ซึ่งมีมากมายเหลือเกิน และคิดว่าเมื่อทำขึ้นแล้วจะเกิดปัญหาไม่มีที่สิ้นสุด ยุ่งยากต่อการปฏิบัติอย่างแน่นอน อย่างไรก็ตามเราก็มีกฎหมายซึ่งบัญญัติไว้กว้างๆ ควบคุมอยู่แล้ว ซึ่งจะขอตอบตามลำดับข้อดังต่อไปนี้

1. ไทยเราใช้กฎหมายอะไร ในเรื่อง “มาลแพรคิตส์”

การกระทำผิดเวชปฏิบัตินั้นถ้าเกิดขึ้น กฎหมายถือว่าเป็นการกระทำโดยประมาท (ถ้าไม่มี

* แผนกนิติเวชวิทยา คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักฐานเป็นอย่างอื่น) ฉะนั้นกฎหมายที่บังคับ
ในเรื่องนี้ก็คือ ประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งได้มี
บทบัญญัติในเรื่องความรับผิดในทางอาญาไว้ชัด
แจ้ง ตามลำดับมาตราดังต่อไปนี้

ความรับผิดในทางอาญา

“มาตรา 59 บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญา
ก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำ
โดยประมาทในกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติให้ต้อง
รับผิดเมื่อได้กระทำผิดโดยประมาท หรือเว้น
แต่ในกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้อง
รับผิดแม้ได้กระทำผิดโดยไม่เจตนา..... กระทำ
โดยประมาท ได้แก่กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่
กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลใน
ภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และ
ผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้นได้ แต่
หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่.....”

โทษฐานกระทำความผิดโดยประมาท มี

อยู่ 3 มาตราเรียงตามลำดับ ความรุนแรงของผล
ที่เกิดจากการกระทำความผิด

“มาตรา 291 ผู้ใดกระทำโดยประมาทและการ
กระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้อง
ระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปีและปรับไม่เกินสอง
หมื่นบาท”

เช่นหยิบยาผิดแล้วลืมนัดให้ผู้ป่วยๆ ถึงแก่ความ
ตาย ฯลฯ

“มาตรา 300 ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการ
กระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส ต้อง
ระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกิน
หกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

เช่นผ่าตัดผิดคน ผู้ป่วยมาตรวจโรคหัวใจ แต่
กลับเรียกไปทำ “วาเซคโตมี” ตัวอย่างนี้เป็น
เรื่องจริง แต่ผู้ป่วยไม่เอาเรื่อง จึงไม่เกิดเรื่อง ถ้า
ผู้ป่วยเอาเรื่องแพทย์มีความผิดตามมาตรานี้แน่
อาจมีปัญหาลงมาว่าทำ “วาเซคโตมี” ในกรณี
เช่นนี้ถือว่าได้รับอันตรายสาหัสอย่างไร ขอตอบ
ว่าในกรณีนี้ถือว่าได้รับอันตรายสาหัสเนื่องจาก
เสียความสามารถสืบพันธุ์

“มาตรา 297อันตรายสาหัสคือ

1. ตาบอด หูหนวก ลิ่นขาด หรือเสียงาน
ประสาธ
2. เสียอวัยวะสืบพันธุ์ หรือความสามารถ
สืบพันธุ์
3. เสียแขน ขา มือ เท้า นิ้ว หรืออวัยวะ
อื่นใด
4. หน้าที่เสียโฉมอย่างติดตัว
5. แหว่งลูก

6. จิตพิการอย่างติดตัว

7. หุพพลภาพ หรือป่วยเจ็บเรื้อรังซึ่งอาจถึงตลอดชีวิต

8. หุพพลภาพหรือป่วยเจ็บด้วยอาการทุกขเวทนาเกินกว่าสี่สัปดาห์ หรือจนประกอบกรณีกิจตามปกติไม่ได้เกินกว่าสี่สัปดาห์

“มาตรา 390 ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

เช่น ผ่าตัดผิดข้าง ฉีดยาแล้วเป็นผู้ตรงตำแหน่งที่ฉีด เป็นต้น

นอกจากประมวลกฎหมายอาญาตามมาตราดังกล่าวมาแล้ว เมื่อเกิดเป็นความผิดอาญาขึ้น ผู้กระทำผิดอาจถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายอีกด้วย ฉะนั้นจึงอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายแพ่งด้วย

นอกจากนี้การควบคุมในเรื่องนี้ทางแพทยสภาก็มี พ.ร.บ. วิชาชีพเวชกรรม และข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษามารยาทแห่งวิชาชีพเวชกรรมใช้บังคับอยู่ บัญญัติไว้เป็นหมวดๆ ซึ่งปรับเข้าได้กับเรื่องกระทำผิดเวชปฏิบัติ คือ หมวด 3 ว่าด้วยการประกอบวิชาชีพเวชกรรม ซึ่ง

มีอยู่ 11 ข้อ จะขอยกขึ้นมากล่าวเฉพาะข้อที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดเวชปฏิบัติ ดังนี้

ข้อ 1. ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ต้องรักษามาตรฐานของการประกอบวิชาชีพเวชกรรมในระดับที่ดีที่สุด และพยายามให้ผู้ป่วยพ้นจากอาการทรมานจากโรคและความพิการต่าง ๆ โดยไม่ได้เรียกร้องสินจ้างรางวัลพิเศษ นอกเหนือจากค่าบริการที่ควรได้รับตามปกติ

ข้อ 6. ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ต้องไม่ให้การตรวจรักษาและป้องกันโรค โดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัย และความสิ้นเปลืองของผู้ป่วย

ข้อ 7. ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่สั่ง ใ้ หรือสนับสนุนการใช้ยาตำรับลับ รวมทั้งเครื่องมือแพทย์อันไม่เปิดเผยส่วนประกอบ

ผู้ที่ฝ่าฝืนข้อบังคับดังกล่าวอาจมีโทษ คือว่ากล่าวตักเตือน ภาคทัณฑ์ พักใช้ใบอนุญาต และเพิกถอนใบอนุญาต

2. การปฏิบัติอย่างไรจึงถือว่าเป็น “มัลแพรกทีส์”

คำตอบ

ความหมายของคำว่า “มัลแพรกทีส์” นั้น เป็นเรื่องที่จะต้องอภิปรายกันค่อนข้างยืดยาว

เพราะมีความหมายครอบคลุมอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในต่างประเทศที่มีกฎหมายเฉพาะเรื่องนี้ บางแห่งมิได้จำกัดความหมายแต่เพียงการกระทำผิดเวชปฏิบัติตามหลักวิชาการแต่อย่างเดียว หากหมายรวมไปถึงการกระทำหรือการปฏิบัติที่ผิดมารยาทแห่งวิชาชีพหรือจรรยาแพทย์ด้วย ทั้งนี้ก็สุดแต่กฎหมายของแต่ละประเทศ

เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะเรื่องนี้ ฉะนั้นก็จำเป็นต้องใช้กฎหมายที่มีอยู่และสามารถครอบคลุมมาถึงได้นั้นก็คือประมวลกฎหมายอาญา ดังได้กล่าวมาแล้วในคำตอบข้อ 1. สำหรับในเรื่องการผิดมารยาทแห่งวิชาชีพนั้นก็มีส่วนหนึ่งของกฎหมายอาญาบังคับไว้ เช่น เรื่องการเปิดเผยความลับผู้ป่วย การไม่ให้ความช่วยเหลือผู้ป่วยตามความจำเป็น การออกใบรับรองเท็จ ฯลฯ นอกจากนี้แพทยสภาได้ออกข้อบังคับว่าด้วยการรักษามารยาทแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2511 ใช้เป็นเครื่องมือควบคุมการปฏิบัติของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมอีกโสดหนึ่งด้วย

ด้วยเหตุนี้ "มาลแพรคตีส" ตามความหมายของไทยจึงแตกต่างกับต่างประเทศ และแม้แต่ต่างประเทศเอง ในแต่ละประเทศก็ไม่เหมือนกันทีเดียว สรุปแล้วสำหรับประเทศไทย "มาลแพรคตีส" จึงมุ่งหมายเฉพาะการกระทำผิดเวชปฏิบัติ

ในทางหลักวิชาเป็นส่วนใหญ่ และโทษที่จะได้รับนอกจากจะเป็นโทษทางอาญาแล้ว ยังอาจมีความแพ่งติดตามมา ตลอดจนโทษทางมารยาทวิชาชีพจากแพทยสภาด้วย

ต่อไปนี้ขอยกตัวอย่าง เรื่องจริงสักสองสามเรื่อง ที่เรียกได้ว่าการกระทำผิดเวชปฏิบัติในความหมายของ "มาลแพรคตีส" ของไทยเรา

เรื่องที่ 1 ผู้ป่วยปวดท้องไปหาแพทย์ แพทย์วินิจฉัยได้แน่นอนว่าเป็นแผลที่ลำไส้ส่วน ดุโอดีนิ้ม ด้วยการถ่ายภาพเอ็กซเรย์ ผู้ป่วยรายนี้ไม่มีเหตุแทรกซ้อนใด ๆ เลย เป็นโรคซึ่งตามหลักวิชาควรรักษาทางยาก็ได้ แต่แพทย์ผู้นั้นรักษาด้วยการทำ สับไตเตล แกสเตรคโตมี ผู้ป่วยถึงแก่กรรมด้วยเหตุแทรกซ้อนภายหลังผ่าตัด ญาติผู้ป่วยร้องเรียนต่อแพทยสภา คณะอนุกรรมการสอบสวนได้หลักฐานแน่ชัดว่าแพทย์ผู้นั้นกระทำผิดเวชปฏิบัติ แพทยสภาจึงมีคำสั่งชี้ขาดให้เพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเวชกรรมแพทย์ผู้นั้น เรื่องนี้ญาติผู้ตายมิได้แจ้งความตำรวจ ฉะนั้นเรื่องทางอาญาจึงยังไม่เกิดขึ้น

เรื่องที่ 2 ผู้ป่วยเป็นโรค "ลูคีเมีย" แพทย์ออสติคนส์ส่วนตัวได้ทำการรักษาโดยไม่เคยเจาะเลือดตรวจเลย แต่เชื่อคำบอกเล่าของผู้ป่วย ซึ่งเคยรักษามาจากที่อื่นแล้ว และรักษาด้วยวิธีให้น้ำ

สีขาวย่าง สีแดงบ้างทางหลอดเลือด จนกระทั่ง
ผู้ป่วยหมดเงินจึงไปเข้าโรงพยาบาลของรัฐและถึง
แก่กรรม ในที่สุด ได้มีผู้ร้องเรียนไปยังแพทย
สภาถึงพฤติกรรมของแพทย์ผู้นั้น แพทยสภาได้
สั่งให้มีการสอบสวน จากการสอบสวนแพทย์ผู้นั้น
ไม่ยอมบอกว่า นายยาต่างๆ ที่ฉีดให้ผู้ป่วยนั้นมี

ส่วนผสมอะไรบ้าง โดยอ้างว่าเป็นความลับและ
อยู่ในชั้นทดลอง แพทยสภาถือว่าการกระทำดัง
กล่าวข้างต้นกระทำผิดเวชปฏิบัติ จึงมีคำสั่งชี้ขาด
ให้พักใช้ใบอนุญาตของแพทย์ผู้นั้นเป็นเวลาหก
เดือน

สำหรับปัญหาข้อที่ 3 นั้นคิดว่ามีอยู่ในคำตอบ
ทั้งข้อ 1. และข้อ 2. แล้วจึงขอไม่ตอบซ้ำอีก